

O'qituvchi: O. Husanov

6-SINF "TARIX" FANI DARSLIGI BO'YICHA

FAN: Tarix

SINF: 6-sinf

MAVZU: "Piramidalar va maqbaralar"

TEXNOLOGIK XARITA

MAVZU	6 - sinf "Piramidalar va maqbaralar"
Maqsad, vazifalar	Maqsad: O'quvchilarga Qadimgi Misr piramidalari va maqbaralari to'g'risida bilimlar berish Vazifalar: - o'quvchilarda mavzuga nisbatan qiziqish uyg'otish, ularda mavzu asosida bilim va ko'nikmalarni shakllantirish va kengaytirish. - mavzuga oid tarqatilgan materiallarni o'quvchilar tomonidan yakka va guruh holatida o'zlashtirib olishlari hamda suhbat munozara orqali tarqatma materiallardagi matnlar qay darajada o'zlashtirilganligini nazorat qilish, ularni bilimini baholash.
O'quv jarayonining mazmuni	Qadimgi Misr piramidalari tarixi haqida ma'lumot berish
O'quv jarayonini amalga oshirish texnologiyasi	Uslub: Og'zaki bayon qilish, «Zinama-zina», "IMAK (Ishontirish maktabi)" metodi. Shakl: suhbat-munozara, amaliy mashg'ulot, kichik guruhlar va jamoada ishlash. Vosita: Tarqatma materiallar: matnlar, Usul: Tayyor yozma materiallar va chizmalar asosida. Nazorat: Og'zaki nazorat, savol-javoblar, kuzatish, o'z-o'zini nazorat qilish. Baholash: Rag'batlantirish, 5 balli tizim asosida baholash.
Kutiladigan natijalar	O'qituvchi: mavzuni qisqa vaqt ichida o'quvchilar tomonidan o'zlashtirishiga erishadi, o'quvchilar faolligini oshiradi. O'quvchilarda darsga nisbatan qiziqish uyg'otadi. Bir mashg'ulot jarayonida o'quvchilarni baholaydi. O'z oldiga qo'ygan maqsadlariga erishadi. O'quvchilar tomonidan yozma axborotni mustaqil o'rganish, uni xotirada saqlash, boshqalarga yetkazish, savol berish va savollarga javob berishga o'rgatadi. O'quvchi: Yangi bilimlarni egallaydi. Yakka holda va guruh bo'lib ishlashni o'rganadi. Nutqi rivojlanadi va eslab qolish qobiliyati kuchayadi, o'z-o'zini nazorat qilishni o'rganadi, qisqa vaqt ichida ko'p ma'lumotga ega bo'ladi va baholay oladi.
Kelgusidagi rejalar (tahlil, o'zgarishlar)	O'qituvchi: Yangi pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirish va darsda tatbiq etish, takomillashtirish. O'z ustida ishlash, mavzuni hayotiy voqealar bilan bog'lash. Pedagogik mahoratni oshirish. O'quvchi: matn bilan mustaqil ishlashni o'rganadi. O'z fikrini ravon bayon qila oladi. Shu mavzu asosida qo'shimcha materiallar topadi, ularni o'rganadi. O'z fikri va guruh fikrini tahlil qilib bir yechimga kelish malakasini hosil qiladi.

DARSNING BLOK CHIZMASI

№	Dars bosqichlari	Vaqt
1.	Tashkiliy qism	3 minut
2.	Oʻtilgan mavzuni takrorlash	7minut
3.	Yangi mavzuni guruhlar bilan ishlash	20 minut
4.	Yangi mavzuni mustahkamlash	10 minut
5.	Baholash	3 minut
6.	Uyga vazifa	2 minut

DARSNING BORISHI

I. Tashkiliy qism:

Oʻquvchilar bilan salomlashish, davomatni aniqlash, uyga berilgan vazifalarni tekshirish, Oʻzbekistonda va dunyoda sodir boʻlayotgan yangiliklar bilan (topshiriq berilgan oʻquvchilar orqali) tanishtirish.

Darsning jihozlanishi va darsga hozirlik koʻrish

1. Darslik,
2. Dunyo va Oʻzbekiston xaritasi
3. Tarqatma materiallar: (topshiriqlar yozilgan kartochkalar) (ilova qilinadi)
4. Sinf xonasini guruhlariga ishlashga tayyorlash (sinf oʻquvchilarining soniga qarab 4, 5 guruhga boʻlib, stollarni qoʻyib chiqish)
5. Guruhlarni baholash uchun har bir oʻquvchiga quyidagicha jadval tayyorlanadi:

№	Savollar	Toʻgʻri va toʻliq javob	Qisman toʻgʻri javob	Umuman javob yoʻq
1.	Qadimgi Misr tarixi haqida nima bilasiz?			
2.	Piramidalar va maqbaralar toʻgʻrisida maʼlumot bering?			

Izoh: toʻgʻri va notoʻgʻri javoblar soni belgilanadi

Dars turi: Aralash

Dars jarayonida qoʻllaniluvchi metodlar: Kichik maʼruza, guruhlarda ishlash metodlari.

Sinfni guruhlar bilan ishlashga tayyorlash

Oʻquvchilarni guruhlarda ishlashga tayyorlash uchun dars boshlanishidan avval ularga sud tizimi va uning oʻziga xos xususiyatlari toʻgʻrisida yozilgan kartochkalar tayyorlanadi.

II. Oʻrganilgan mavzuni (“Piramidalar va maqbaralar”)

Guruhlariga quyidagi topshiriqlar beriladi:

- 1) Oʻtgan mavzu boʻyicha berilgan savollarga javobni birgalikda maslahatlashib toping
- 2) Soʻng fikr almashing
- 3) Taqdimotga tayyorlaning

TOPSHIRIQLAR:

- 1-guruhga Xufu pramidasi qachon qurilgan?
- 2-guruhga Yirik piramidalar oʻrtacha necha yilda qurilgan?
- 3-guruhga Piramidalarda ishlatilgan toshlarning ogʻirligi qancha boʻlgan?
- 4-guruhga Sarkofag nima?

Oʻquvchilar oʻzlashtirilgan maʼlumotlarni daftarlariga yozib boʻlgandan soʻng guruhlar daftarlarini almashtiradilar va oʻqib berilgan javoblarning toʻgʻri notoʻgʻriligini joyida

belgilaydilar. O'qituvchi guruhlar javoblarini tinglab, umumlashtiradi va o'tilgan mavzuga yakun yasaydi.

III. Yangi dars mazmuni (Piramidalar va maqbaralar):

O'qituvchi yangi mavzuni slaydlar asosida qisqacha ma'ruza orqali tushuntiradi (slaydlar va ma'ruza ilova qilinadi).

Ma'ruza quyidagi tartibda tushuntiriladi:

- ❖ Piramidalar
- ❖ Maqbaralar
- ❖ Piramidalarning qurilish tarixi

IV. Yangi mavzuni mustahkamlash uchun

1-USUL. "ZINAMA-ZINA" TEXNOLOGIYASI

Texnologiyaning tasnifi. Ushbu mashg'ulot o'quvchilarni o'tilgan yoki o'tilishi kerak bo'lgan mavzu bo'yicha yakka va kichik jamoa bo'lib fikrlash hamda xotirlash, o'zlashtirilgan bilimlarni yodga tushirib, to'plangan fikrlarni umumlashtira olish va ularni yozma, rasm, chizma ko'rinishda ifodalay olishga o'rgatadi. Bu texnologiya o'quvchilar bilan bir guruh ichida, yakka holda yoki guruhlarga ajratilgan holda yozma ravishda o'tkaziladi va taqdimot qilinadi.

Texnologiyaning maqsadi: O'quvchilarni erkin, mustaqil va mantiqiy fikrlashga, jamoa bo'lib ishlashga, izlanishga, fikrlarni jamlab ulardan nazariy va amaliy tushuncha hosil qilishga, jamoaga o'z fikri bilan ta'sir eta olishga, uni ma'qullashga, shuningdek mavzuning tayanch tushunchalariga izoh berishda egallagan bilimlarini qo'llay olishga o'rgatish.

Texnologiyaning qo'llanilishi. Ma'ruza (imkoniyat va sharoit bo'lsa) seminar, amaliy mashg'ulotlarda yakka tartibda yoki kichik guruhlarda o'tkazish hamda nazorat darslarida qo'llanilishi mumkin.

Mashg'ulotda qo'llaniladigan vositalar: A-3, A-4 formatli qog'ozlarda tayyorlangan (mavzuni ajratilgan kichik mavzuchalar soniga mos) chap tomoniga kichik mavzular yozilgan tarqatma materiallar, plamaster yoki rangli qalamlar.

Mashg'ulotni o'tkazish tartibi:

- O'quvchilarni mavzular soniga qarab 3-5 kishidan iborat kichik guruhlarga ajratiladi. Guruhlar soni 4 ta yoki 5 ta bo'lgani ma'qul.

- O'quvchilar mashg'ulotning maqsadi va uning o'tkazilishi tartibi bilan tanishtiriladi. Har bir guruhga qog'ozning chap qismida kichik mavzu yozuvi bo'lgan varaqlar tarqatiladi.

- O'qituvchi guruh a'zolarini tarqatma materialda yozilgan kichik mavzular bilan tanishishlarini, shu mavzu asosida bilganlarini plamaster yordamida qog'ozdagi bo'sh joyida jamoa bilan birgalikda fikrlashib yozib chiqish vazifasini beradi va vaqt belgilaydi.

- Guruh a'zolari birgalikda tarqatma materialda berilgan kichik mavzuni yozma (yoki rasm, yoki chizma) ko'rinishini ifoda etadilar. Bunda guruh a'zolari kichik mavzu bo'yicha imkon boricha to'laroq ma'lumot berishlari kerak bo'ladi.

- Tarqatma materiallar to'ldirilgach, guruh a'zolaridan bir kishi taqdimot qiladi. Taqdimot vaqtida guruhlar tomonidan tayyorlangan material, albatta, auditoriya (sinf) doskasiga mantiqan tagma-tag (zina shaklida) ilinadi.

- O'qituvchi guruhlar tomonidan tayyorlangan materiallarga izoh berib ularni baholaydi va mashg'ulotni yakunlaydi.

Izoh: o'quv mashg'ulotining bunday tashkil etilishi o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, o'tilgan va o'zlashtirilgan mavzularni eslashga, ularni yozma (yoki rasm, chizma ko'rinishda) bayon etishga, fikrlarni umumlashtiishga o'rgatadi.

<i>No</i>	<i>Piramidalar</i>	<i>Qisqacha ma'lumot</i>
1	<i>Xufu</i>	

2	<i>Xafra</i>	
3	<i>Menkaura</i>	
4	<i>Sarkofag</i>	
5	<i>Xeops</i>	

E'tibor bering !!!..... bu yerdagi ketma-ket holatga. Ya'ni tarixiy voqealikning ketma-ket bir-biri bilan bog'liq holatda tarmoqlanishiga

2-USUL: «IMAK» (ISHONTIRISH MAKTABI) TEXNOLOGIYASI

Texnologiyaning maqsadi: tinglovchi (yoki o'quvchi)larning ishontirish va boshqara olish malakasini hamda tashkilotchilik qobiliyatlarini shakllantirish, shuningdek, jamoada va turli xil vaziyatlarda o'zini tuta olishga o'rgatish.

Mashg'ulotning o'tkazish tartibi:

O'quv jarayoni boshlanishida o'qituvchi tinglovchi (yoki o'quvchi)larni mashg'ulotni o'tkazish tartib-qoidalari bilan tanishtiradi. Tinglovchi (yoki o'quvchi)dan biri mashg'ulot shartlariga binoan xonadan chiqadi. Qolgan ishtirokchilar esa o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi ziddiyatni nazarda tutuvchi muammoli holatni o'ylab chiqadilar, muhokama qiladilar va tayyorlaydilar. Boshqacha aytganda, muammoli holatni rollarga bo'lingan holda ijro etishga tayyorgarlik ko'radilar. Masalan, tinglovchilar muhim o'quv holda ijro etishga tayyorgarlik ko'rib kelganlar, ularning hammasi mashg'ulotda ishtirok etishga tayyor va qiziqish katta, lekin ta'lim muassasasi rahbariyati mashg'ulot o'rniga barcha tinglovchi (yoki o'quvchi)larni hovli, ko'chalarni, gulzor va bog'larni tozalash, tartibga keltirish yoki ta'lim muassasasida o'tkazilayotgan tadbirda zalni to'ldirish uchun borishga ko'rsatma berishi mumkin o'quvchilar o'zlarining shaxsiy tajribalaridan, o'quvchilik faoliyatidan kelib chiqib, sahnalashtirish uchun o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida ziddiyatga olib keluvchi turli holatlar, vaziyatlarni o'ylab topishlari mumkin. O'quvchilar tanlagan muammoni tayyorlagan vaqtda tashqariga chiqqan ko'ngilli qatnashchiga o'qituvchi, dekan muovini rolini o'ynashi kerakligi tushuntiriladi, uni alohida bo'ladigan muammo yoki vaziyat bilan tanishtiriladi. Tayyorgarlik uchun aniq vaqt ajratiladi. Bir ozdan so'ng, tashqariga chiqib ketgan o'quvchi auditoriyaga taklif etiladi. So'ngra o'quvchi o'ylab topgan va ular tomonidan sahnalashtirilgan ziddiyatni keltirib chiqaruvchi vaziyat ijro etiladi. O'quvchilar tomonidan tayyorlangan vaziyatni ijro etish vaqtida, ular xar xil xarakterdagi o'quvchilar rovida bo'lib, ziddiyatni keltirib chiqarish uchun ularning qiliqlari, odatlari, so'zlari, harakatlarini ishlatadilar.

Guruh murabbiysi rolidagi tinglovchi Ushbu ijro etilayotgan sahna ko'rinishida o'zining tashkilotchilik qobiliyati, ishontira olish malakasi, holatni nazorat qilib turishi, turli vaziyatlar va sharoitlarda o'zini tuta bilishi, boshqara olishi, mazkur holatdan tarbiyaviy usullardan foydalangan holda vaziyatning, ziddiyatning ijobiy yechimiga erisha olishini namoyish eta olishi kerak. Ya'ni o'quvchilarni o'z fikriga ishontira olishi zarur, aks holda ular o'qituvchiga o'z ta'sirlarini ko'rsatishlari mumkin.

Mashg'ulotning keyingi bosqichida o'qituvchi guruh bilan birgalikda murabbiyning o'zini tutishi, o'z fikriga qay darajada ishontira olishi, uning madaniyati va harakatlaridagi ijobiy va salbiy tomonlarini muhokama qiladi, berilgan muammoli holatdan chiqishning qulay usullarini aniqlaydi, shuningdek, uchrab turishi mumkin bo'lgan muammoli holatlar va ularni yechish usullarini bashorat qiladi.

Mashg'ulotning oxirida o'quvchilar «Murabbiyning tashkilotchilik qobiliyati» mavzusida mustaqil o'qish uchun tarqatma materiallar oladilar.

Izoh: Ushbu mashg'ulotning 1-yarimida videokamera yordamida mashg'uloti to'liq, Ya'ni tinglovchi (yoki o'quvchi)larning sahnalashtirilgan muammolarini ko'rsatishlari va uni jamoa bilan yechishda murabbiyning hatti-harakatlari, qo'llagan usullarini hammasi videokassetaga tushiriladi. Mashg'ulotning 2-yarimida videokasseta televizor orqali namoyish etiladi. Videolavhani tomosha qilish mobaynida uning mazmuni jamoaviy muhokama etilishi mumkin.

Bunday tahlil har bir qatnashchining o'zini ko'ra bilishi, kerakli xulosa chiqara olishiga katta yordam beradi.

V. Dars yakunlanadi va baholanadi

O'quvchilar tomonidan bajarilgan topshiriqlarni o'qituvchi baholash uchun o'quvchilarning uyga berilgan vazifalarni to'g'ri bajarganligi, darsdagi faol ishtiroki va dars jarayonida jadvalning to'g'ri to'ldirilganligi va kartochkalar bilan to'g'ri ishlaganligi e'tiborga olinib baholanadi.

VI. Uyga vazifa

Yangi mavzuni darslik bo'yicha o'qib, mavzu oxiridagi savollarga javob tayyorlash.

MA'RUZA

Qadimgi va O'rta podshohliklar davrida misrliklar barpo etgan ulkan piramidalar firavnlarni dafn etiladigan joy – maqbaralar bo'lgan.

Eng mashhur piramidalar Memfis shahri yaqinida uch firavn – Xufu, Xafra va Menkaura uchun bunyod etilgan. Bu piramidalar jahonning yetti mo'jizasidan biri bo'lib, ular hozirga qadar saqlanib qolgan birdan-bir inshootlardir. Eng katta piramida Xufu uchun (yunonlar uni Xeops deb atashgan) miloddan avvalgi 2600-yil atrofida qurilgan. Uning balandligi 147 m bo'lgan. Piramida har biri ikki tonnadan og'irroq bo'lgan 2,5 million dona tosh bo'laklaridan tashkil topgan. Toshlar shunchalik tekis qilib kesilgan va taroshlanganki, ularning orasidagi yoriq 0,5 millimetrdan oshmaydi. Piramida yonida dahliz bilan tutashtirilgan bir qancha xonalar mavjud. Ulardan birida firavanning mumiyolangan jasadi solingan *tosh tobut- sarkofag* joylashgan. Misrliklar, inson vafot etganidan so'ng o'zga bir olamga yo'l oladi, bu hayotda foydalangan narsalarning hammasi narigi dunyoda ham kerak bo'ladi, deb hisoblashgan. Dahmalar ichi esa munojotlar va qarg'ishlardan iborat bitiklar bilan qoplangan, ular firavnni himoya qilishi va o'zga hayotga o'tayotganida unga yordam berishi mo'ljallangan. Yirik piramidalarni o'rtacha 20 yil davomida qurishgan Bu o'ta og'ir mehnat bo'lgan. Piramidalarni *sfinks* tanasi sherniki va boshi odamniki bo'lgan ulkan haykal qo'riqlaydi. «Sahro shohi» - sfinks haykali toshdan ishlangan bo'lib, uning balandligi 20 metrga teng. Yangi podshohlik davriga kelib ehrom qurmay qo'yishdi. Firavnlarni tog'larga o'yilgan tosh maqbaralarga dafn etadigan bo'lishdi. Ularga kiraverish yo'llarini bekitib tashlashgan. Eng mashhur maqbara firavn *Tutanxamonga* tegishli bo'lgan. Maqbara ichidagi tasavvurga sig'maydigan boyliklar bizga qadar yetib kelgan.

MAVZUNI MUSTAHKAMLASH UCHUN TESTLAR

1. Eng mashhur piramidalar uch firavn –*Xufu, Xafra va Menkaura* piramidalari qayerda bunyod etilgan?

- A) Giza shahri atroflarida
- B) Memfis shahrida
- C) Abidos shahrida
- D) Geleopolda

2. Eng katta piramida Xufu (yunonlar uni Xeops deb atashgan) piramidasi qachon qurilgan?

- A) mil.avv.2400-yilda
- B) mil.avv.2600-yilda
- C) mil.avv.2700-yilda
- D) mil.avv.2800-yilda

3. Eng katta piramida Xufu (yunonlar uni Xeops deb atashgan) piramidasi balandligi qancha?

- A) 160-metr
- B) 155-metr

- C) 150-metr
- D) 147-metr

4. Eng katta piramida Xufu (yunonlar uni Xeops deb atashgan)piramidasi uchun og'irligi qanchadan keladigan, necha dona tosh bloklaridan tashkil topganini va ulangan toshlar o'rtasidagi yoriqlar o'lchovi qanchaligini belgilang?

A besh tonnadan og'irroq ,4.5 million dona tosh bloklardan tashkil topgan,0.3mm.dan ham oshmaydi.

B) uch tonnadan og'irroq ,1.5 million dona tosh bloklardan tashkil topgan,0.4 mm.dan ham oshmaydi.

C) ikki tonnadan og'irroq ,2.5 million dona tosh bloklardan tashkil topgan,0.5mm.dan ham oshmaydi.

D) to'rt tonnadan og'irroq ,3.5 million dona tosh bloklardan tashkil topgan,0.6mm.dan ham oshmaydi.

5. Qadimgi Misrda Piramida ichida dahliz bilan tutashtirilgan bir qancha xonalar mavjud.Ulardan birida fir'avning mumiyolangan jasadi solingan toshtobut-.....joylashgan edi.

A sarkofag

B) ossuariy

C) qabrchalar

D)kenatof

6. Qadimgi misrda dahmalar ichida fir'avnni himoya qilishi va o'zga hayotga o'tayotganida unga yordam berishi mo'ljallangan narsalar nima edi?

A duolar va nasihatnomalardan iborat bitiklar

B) munajatlar va qarg'ishlardan iborat bitiklar

C) qurol aslaha va butun boyliklarining qanchaligi

D)duolar va qarg'ishlardan iborat bitiklar

7.Qadimgi Misrda yirik piramidalarni qancha vaqtda qurishgan?

A o'rtacha kamida 30yil davomida qurishgan

B) o'rtacha kamida 25yil davomida qurishgan

C) o'rtacha kamida 20yil davomida qurishgan

D) o'rtacha kamida 15yil davomida qurishgan

8. Qadimgi Misrda tanasi arslon va boshi odamnikisimon bo'lgan ulkan haykallar nima deyilgan?

A sirenalar

B) sikloplar

C) kentavrlar

D)sfinks

9. Qadimgi Misrda eng mashhur maqbara kimga tegishli?

A Ramzes II ga

B) Amenxatepga

C) Tutanxamonga

D)Tutmosga